

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu**

Wrocław, dnia 19 kwietnia 2010 r.

**Pan
Artur Moneta
Dyrektor Sądu Okręgowego
w Świdnicy**

LWR-4100-03-02/2010
P/09/006

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tj. Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura we Wrocławiu przeprowadziła w Sądzie Okręgowym w Świdnicy (zwanym dalej Sądem) kontrolę w zakresie wykonania budżetu państwa w 2009 r. w części 15/07.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w podpisanym w dniu 9 kwietnia 2010 r. protokole kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia wykonanie budżetu państwa w 2009 r. w części 15/07 w zakresie realizacji dochodów i wydatków. Wskazana ocena badanej działalności wynika z ustaleń i ocen cząstkowych zaprezentowanych poniżej.

1. Zrealizowane w 2009 r. dochody budżetowe zamknęły się kwotą 4.277,0 tys. zł i były wyższe o 419,0 tys. zł od kwoty ujętej w planie finansowym o 10,9%. W porównaniu do 2008 r. zrealizowane dochody były wyższe o 186,0 tys. zł i stanowiły 104,5 % dochodów z 2008 r., tj. 4.091,0 tys. zł .

Główne źródło dochodów stanowiły wpływy z tytułu kosztów i opłat sądowych (§069) w kwocie 3.943,0 tys. zł, stanowiące 92,2% dochodów ogółem. Na pozostałą kwotę dochodów złożyły się wpływy uzyskane z grzywien, mandatów i kar pieniężnych od ludności (§057) w wysokości 281,0 tys. zł (6,5%), wpływy (§097) z tytułu z różnych dochodów (rozliczenia z lat ubiegłych, wynagrodzenia płatnika) w kwocie 45,0 tys. zł (1,05%) oraz wpływy (§092) z pozostałych odsetek w kwocie 8,0 tys. zł (0,2%). W stosunku do 2008 r. wykonanie dochodów z tytułu kosztów i opłat sądowych było wyższe o 272 tys. zł, tj. o 7,4 %, natomiast dochody uzyskane z grzywien, mandatów i kar pieniężnych od ludności były wyższe o 204,0 tys. zł, tj. 364,9%.

Dochody uzyskane przez Sąd w 2009 r. odprowadzono na rachunek budżetu państwa w pełniej kwocie i w terminach określonych w § 13 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych¹.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. należności Sądu pozostałe do zapłaty wynosiły 1.308.856 zł, w tym zaległości netto 1.082.788,3 zł. Wymieniona kwota zaległości netto była niższa od kwoty zaległości na koniec 2008 r. o 147.470,0 zł (12%). W 2009 r. zastosowano ulgi w spłacie należności na kwotę 829.050,0 zł, tj. o 366.823,0 zł (79,4%) większej niż w 2008 r., z tego umorzono kwotę 483.269,0 zł, tj. o 242.573,0 zł większą niż w 2008 r. (100,8%). W badanym okresie nie wystąpiły przypadki przedawnienia należności.

Przypisów należności dokonano w prawidłowej wysokości wynikającej z prawomocnych orzeczeń sądu. W 16 sprawach na 33 zbadane stwierdzono przekroczenie 14 dniowego terminu dokonania przypisu od uprawomocnienia się wyroku, co naruszało postanowienia § 357 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. regulamin urzędowania sądów powszechnych².

2. Najwyższa Izba Kontroli **pozytywnie** ocenia realizację wydatków w 2009 r. Zrealizowane wydatki w kwocie 30.067,1 tys. zł stanowiły 99,8% planu po zmianach, natomiast w stosunku do wydatków roku 2008, wydatki stanowiły 124,4%. Niewykorzystane środki budżetowe w wysokości 53,3 tys. zł zostały terminowo zwrócone na rachunek dysponenta wyższego stopnia.

¹ Dz. U. z 2008 r. Nr 11, poz. 69

² Dz. U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249

W 2009 r. w Sąd nie otrzymał środków z rezerwy ogólnej oraz rezerw celowych, jak również nie było wydatków niewygasających.

W strukturze wydatków zrealizowanych w ramach trzech działów klasyfikacji budżetowej (753 obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, 755 wymiar sprawiedliwości, 801 oświata i wychowanie) dominowały środki na uposażenie, wynagrodzenia oraz pochodne od nich w łącznej kwocie 18.071,2 tys. zł, co stanowiło 60,1% wydatków ogółem. Przeciętne zatrudnienie w 2009 r. wyniosło 192,99 osoby i było wyższe o 5,4 osoby w stosunku do 2008 r. Przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie 5.830,0 zł i było wyżej w stosunku do 2008 r. o 663 zł. W 2009 r. nie przekroczono limitu zatrudnienia.

Wykonanie wydatków majątkowych na dzień 31 grudnia 2009 r. zamknęło się kwotą 5.777,7 tys. zł i było wyższe w stosunku do 2008 r. o 1.512,3 tys. zł (26,2%). Na kwotę tą złożyły się wydatki na inwestycje budowlane (§6050) - 5.750,1 tys. zł oraz wydatki majątkowe (§6060) 27,6 tys. zł. Wydatki w kwocie 5.695,1 tys. zł dotyczyły inwestycji pn. „budowa nowej siedziby Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich”, natomiast kwota 55 tys. zł została przeznaczona na wykonanie dokumentacji projektowej do zadania inwestycyjnego pn. Rozbudowa Sądu Rejonowego w Wałbrzychu.

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag co do sposobu i trybu zawierania umów na wykonanie ww. inwestycji.

3. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia obowiązujący w Sądzie system rachunkowości i kontroli wewnętrznej to należy wskazać, że sporządzona dokumentacja nie spełniała niektórych wymagań ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³ określonych w art. 10 ust 1 pkt 4 tj. brak było zapisów dotyczących dowodów księgowych (wewnętrznych) i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonywania zapisów w urzędzeniach księgowych. Sytuacja ta dotyczyła zarządzeń Sądu, na mocy których dokonywano wypłaty odszkodowań stronie, zwrotu kosztów świadkom za stawiennictwo, jak również zwrotu kosztów obrony. Brak regulacji w ww. zakresie był w ocenie NIK, jednym z powodów nieprawidłowego ujmowania w ewidencji księgowej operacji gospodarczych dokumentowanych tymi dowodami, a w konsekwencji m.in. niewykazania w sprawozdaniu Rb-28 za 2009 r. zobowiązania wymagalnego w kwocie 286,7 zł jak również w sprawozdaniu Rb-28 zobowiązań wymagalnych w kwocie 14.236,8 zł.

³ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223

Ponadto w dokumentacji określającej politykę rachunkowości Sądu, nie wskazano aktualnej wersji użytkowania programu finansowo – księgowego firmy OrCom+, przez co nie zatwierdzono kolejnej wersji oprogramowania, co było niezgodne z dyspozycją z art. 10 ust. 1 pkt 3c ustawy o rachunkowości.

Prawidłowo natomiast określono w formie pisemnej procedury kontroli finansowej zgodnie z art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 ze zm.). Sporządzona była dokumentacja określająca zasady obiegu dowodów księgowych oraz określono osoby (stanowiska) odpowiedzialne za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej.

4. Zastrzeżenia NIK budzi funkcjonujący w Sądzie system finansowo – księgowy firmy OrCom+, jako niedający rękojmi rzetelnego ich prowadzenia.

Program do ewidencji operacji finansowo – księgowych, pomimo posiadania odpowiednich pól nie pozwalał na wpisanie faktycznych dat, tj. daty operacji gospodarczej i daty dowodu, przez co nie spełniał wymogów określonych w art. 23 ust 2 pkt 1 i 2 ustawy o rachunkowości. Wszystkie daty zdarzeń gospodarczych w ewidencji księgowej (tj. data operacji, data dowodu oraz zaksięgowania) były faktycznie datą ujęcia dowodu w księgach. System nie zapewniał również kontroli kompletności i poprawności zapisów księgowych, jak również zapisy te nie posiadały automatycznie nadawanego numeru pozycji, pod którym zostały wprowadzone do dziennika co było niezgodnie z art. 14 ust 4 ustawy o rachunkowości. Numer pozycji był nadawany po zamknięciu miesiąca, a w przypadku grudnia po zamknięciu roku obrotowego.

System finansowo – księgowy nie zaliczał sam dokumentów do właściwych okresów sprawozdawczych. Okres do którego księgowany był dokument musiał być wskazany przez osobę księgującą. Ponadto w przydatku transferu wynagrodzeń dla biegłych z systemu płacowo – kadrowego (również firmy OrCom), system nie dokonywał podziału paragrafów na wynagrodzenia i zwrot kosztów podróży (należności w § 3030 i 4170). Program kwalifikował całą płatność jako wynagrodzenie błędnie nadając dekret, a tym samym wydatki kwalifikowane były na niewłaściwe paragrafy klasyfikacji budżetowej. W zawiązku z tym pracownicy Oddziału Finansowego musieli dokonywać korekt księgowania.

Do dnia 15 stycznia 2010 r. system ten pozwalał również na wycofywanie z archiwum (tj. zamkniętych ksiąg) zaksięgowanych dowodów i dokonania w nich zmian, przez co nie

spełniał wymogów dotyczących trwałości zapisów określonych w art. 23 ust 1 ustawy o rachunkowości.

W wyniku kontroli ustalono, iż na 49.578 zapisów księgowych dokonano korekt zapisów w opisach dowodów poprzez wycofanie dowodu z archiwum w przypadku 44.588 zapisów (89,93%). Konsekwencją tego stanu była rozbieżność w księdze głównej pomiędzy datą operacji/faktury a datą księgowania w liczbie od 1 do 236 dni. Sytuacja ta dotyczyła zmian w opisach dowodów celem ich zakwalifikowania do wydatków budżetu zadaniowego. NIK za niewłaściwe uznaje księgowanie wydatków w układzie budżetu zadaniowego na koncie 130 do dnia 30 czerwca 2009 r. Dokonując zmian w opisach dowodów poprzez ich wycofanie z archiwum naruszono postanowienia art. 25 ust 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości w myśl, którego zapisu księgowy poprawia się poprzez wprowadzenie do ksiąg rachunkowych dowodu zawierającego korekty błędnych zapisów.

Od dnia 16 stycznia 2010 r. możliwość edycji wszystkich elementów księgowania istnieje tylko w przypadku niezamkniętego miesiąca.

Najwyższa Izba Kontroli jako niewystarczające ocenia dotychczasowe działania Sądu podjęte wobec firmy OrCom+ w celu wyegzekwowania dostosowania systemu finansowo-księgowego do wymagań ustawy o rachunkowości.

5. W celu oceny poprawności formalnej dowodów księgowych oraz zapisów księgowych (badanie zgodności) jak również oceny rzetelności ksiąg rachunkowych (badanie wiarygodności) przeprowadzono badanie przy pomocy programu informatycznego Pomocnik Kontrolera wersja PK 5.0. Stosując statystyczny dobór próby metodą losowania monetarnego MUS, wybrano 77 dowodów o wartości 6.623,9 tys. zł oraz dokonano doboru celowego 87 dokumentów o wartości 1.025,8 tys. zł. W wyniku badania w zakresie wiarygodności sprawozdawczości bieżącej i rocznej wydano **oceną pozytywną** oraz w zakresie zgodności **ocenę negatywną**. Ocena negatywna wynikała z braku dekretacji na 69 dowodach księgowych na kwotę 484.649,4 zł oraz nie zawierania w zapisach księgowych daty operacji gospodarczej i daty faktury w 100% badanej populacji.

Najwyższa Izba Kontroli **nie wnosi uwag** do prawidłowości i rzetelności sprawozdań budżetowych sporządzonych na podstawie prowadzonej ewidencji księgowej w odniesieniu do sprawozdań Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, Rb-23 o stanie środków na

rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych na koniec 2009 r. oraz Rb-N o stanie należności.

NIK **pozytywnie z zastrzeżeniami** ocenia jednak prawidłowość i rzetelności sprawozdania rocznego Rb-28 z wykonania planu wydatków budżetu państwa w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w strukturze wykonania wydatków wykazanych w §4300 (zakup usług pozostałych). Ustalono, że wydatek ten dotyczył naprawy instalacji i powinien zostać ujęty w § 4270 (zakup usług remontowych). Nieprawidłowe było również nie wykazanie kwoty 286,7 zł będącej zobowiązaniem wymagalnym 2009 r. dotyczącej wypłaty zwrotu kosztów stawiennictwa świadkowi, jak również nieujęcie tej kwoty w sprawozdaniu Rb-Z , tj. kwartalnym sprawozdaniu o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń.

Nadto bilans otwarcia 2009 r. został zawyżony o 23.326,2 zł, poprzez nieprawidłowe przeniesienie kwoty z zamknięcia bilansu za 2008 r. Nieprawidłowość ta nie miała wprawdzie wpływu na sprawozdawczość bieżącą i roczną, niemniej jednak świadczyła o nie rzetelności prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Ponadto w wyniku badania łącznie 164 dowodów księgowych na kwotę 7.649,8 tys. zł, stwierdzono ujmowanie w ewidencji księgowej zapisów z pominięciem kont zespołu 2 w przypadku 87 dowodów księgowych na kwotę 1.025.895,7 zł. Przypadki te dotyczyły księgowania faktur za „frankownicę” oraz wypłaty odszkodowań, zwrotu kosztów za stawiennictwo świadków i zwrotu kosztów obrony. W odniesieniu do 69 wyroków dotyczących wypłaty odszkodowań, 2 wyroków dotyczących zwrotu kosztów pomocy prawnej, 1 postanowienia w przedmiocie zwrotu świadkowi kosztów stawiennictwa, stwierdzono, iż na zarządzeniach będących podstawą do wypłaty ww. należności, nie dokonywano dekretacji, przez co naruszono postanowienia art. 21 ust 1 pkt 6 ustawy o rachunkowości według, którego dowody księgowe powinny zawierać, co najmniej stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania.

W wyniku badania ww. dowodów z 2009 r. stwierdzono również przypadki ujmowania operacji gospodarczych w niewłaściwych okresach sprawozdawczych. Konsekwencją tej nieprawidłowości było nie wykazanie w sprawozdaniach bieżących Rb-28 w 2009 r. po stronie zobowiązań łącznie kwoty 17.741,28 zł, w sprawozdaniu Rb-28 za 2009 i Rb-Z za IV kw.

2009 r. zobowiązania wymagalnego w kwocie 286,7 zł, jak również nie wykazanie w Rb-28 za 2008 r. zobowiązań w kwocie 43.846,08 zł, w tym zobowiązań wymagalnych w kwocie 14.236,8 zł. Zobowiązań wymagalnych nie wykazano również w Rb-Z za IV kw. 2008 r.

Nieprawidłowości te stanowią naruszenia art. 20 ust 1 ustawy o rachunkowości, który stanowi, że do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym, jak również art. 24 ust. 2 ustawy o rachunkowości, zgodnie z którym księgi rachunkowe uznaje się za rzetelne, jeżeli dokonane w nich zapisy odzwierciedlają stan rzeczywisty.

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do nadzoru i kontroli sprawowanej nad sądami rejonowymi okręgu świdnickiego.

Przedstawiając powyższe uwagi i oceny Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Uregulowanie w polityce rachunkowości zasad i sposobu księgowania dowodów księgowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonywania zapisów w urządzeniach księgowych zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o rachunkowości.*
- 2. Ujęcie w polityce rachunkowości aktualnie stosowanej wersji oprogramowania finansowo – księgowego zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 3 c ustawy o rachunkowości.*
- 3. Ewidencjonowanie w księgach rachunkowych danego okresu sprawozdawczego zdarzeń gospodarczych, które nastąpiły w tym okresie sprawozdawczym zgodnie z dyspozycją art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości.*
- 4. Dokonywanie korekt księgowania zgodnie w wymogami określonymi w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości.*
- 5. Dostosowanie systemu finansowo – księgowego firmy OrCom do wymagań ustawy o rachunkowości określonych w art. 23 ust 1 i 2 tej ustawy.*
- 6. Wyegzekwowania od firmy OrCom usunięcia błędów w przedmiocie transferu wynagrodzeń dla biegłych z systemu płacowo kadrowego.*
- 7. Dokonywanie dekretacji na dokumentach księgowych zgodnie z wymogami art. 21 ust. 1 pkt 6 ustawy o rachunkowości.*

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie jednego miesiąca od daty

otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Pani Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora NIK Delegatury we Wrocławiu, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK o sposobie ich rozpatrzenia.